

AAT U DĚTÍ SE SPECIFICKÝMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI

AAT IN CHILDREN WITH SPECIFIC NEEDS OF EDUCATION

X: 1–122, 2008
ISSN 1212-4117**Zuzana Staffová**Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o. s.
Asociace rodičů a přátel zdravotně postižených dětí v ČR, Klub Krteček v Písku**Summary**

The contribution deals with the AAT method in children with specific requirements for the education. It brings a particular case report of a boy with a disorder of the autistic spectrum, where the AAT method was used for a period of one year. In the case report, the method of the work, targets established, therapeutic results and problems encountered in the practical AAT application are summarized.

Key words: Canistherapy – AAT – autistic features – autistic spectrum disorder – child with mental involvement

Souhrn

Příspěvek pojednává o metodice AAT u dětí se specifickými vzdělávacími potřebami. Příspěvek přináší konkrétní kazuistiku chlapce s poruchou autistického spektra, u kterého je aplikována metoda AAT po dobu jednoho roku. V kazuistice je uvedena metodika práce, stanovené cíle, výsledky terapie a problémy, se kterými se při praktické aplikaci AAT setkáváme.

Klíčová slova: canisterapie – AAT – autistické rysy – porucha autistického spektra – dítě s mentálním postižením

Canisterapii jsem začala profesionálně využívat ve své praxi roku 2005 po úspěšném složení canisterapeutických zkoušek s west highland white teriérem Čendou. Zkoušky jsme složili u Výcvikového canisterapeutického sdružení Hafík, o. s. Zpočátku jsme pracovali spíše metodou AAA (Animal Assisted Activities), a to v Ústavu sociální péče pro mládež Duha v Písku a v Klubu Krteček v Písku, kde jsem zaměstnána jako speciální pedagog. Postupně jsem vytipovala 2 klienty z řad dětí se zdravotním postižením, se kterými pravidelně individuálně pracuji v rámci speciální pedagogické intervence v Klubu Krteček. Klub Krteček je Centrem služeb pro rodiny s dětmi se zdravotním postižením a spadá pod Asociaci rodičů a přátel zdravotně postižených dětí v ČR. AAT je dále v Písku aplikována v Prácheňském sanatoriu při práci se seniory.

Kazuistika – Honzík

Honzík je sedmiletý chlapec, se kterým pracuji v Klubu Krteček po dobu jednoho roku. Honzík má výrazné autistické rysy, dětský autismus diagnostikován nebyl. U Honzíka bylo diagnostikováno mentální postižení v horní hranici střední mentální retardace. Honzíkův výkon je značně nerovnoměrný. V některých činnostech značně zaostává, jinde vykazuje nadání, např. zná čísla, počítá do 5, pamatuje si všechna čísla linek MHD apod. V současné době je Honzík v prvním ročníku přípravné třídy základní speciální školy.

Autistické rysy – komunikace, řeč, sociální interakce, adaptabilita

U Honzíka je výrazně opožděn vývoj řeči. Slovní zásoba je malá. Řeč je špatně srozumitelná. Často rozumí tomu, co chce Honzík sdělit, pou-

ze matka. Honzík používá pouze jednoduchá slovní spojení nebo jednoduché věty s chybným skloňováním a časováním. Často bez užití správného slovesa. Po příjezdu do centra například hlásí Honzík ve dveřích, „Autobus dvacetdvojka.“ Což znamená: „Přijeli jsme sem autobusem č. 22.“ Komunikaci však Honzík navazuje rád, je srdečný a vyhledává kontakt se známými osobami. Někteří lidé a s nimi spojené prostředí mu „nepadnou“ a navázání kontaktu pak trvá dlouhou dobu. Nemá rád rovněž nové prostředí a rychlé změny. Po vysvětlení a opakování situace však na změnu přistoupí.

V nových situacích podává Honzík velmi slabý výkon. Například psychologické vyšetření podstupuje jedenkrát ročně.

Honzík má rád své známé vrstevníky, spolužáky a kamarády z Klubu Krteček. Často o nich vypráví a pamatuje si všechna jména, často včetně příjmení. Při příchodu všechny nadšeně vítá. Hraje si však sám, příp. s maminkou. Kontakt s ostatními při hře nenavazuje.

Repetitivní chování, stereotyp

Honzík má vždy na dlouhou dobu oblíbenou jednu hru a jeden námět pro kresbu. Již rok od minulého prosince to jsou pouze čert a Mikuláš. Změnu kresby odmítá. Doma se hromadí stále stejné kresby. V kresbě čerta Honzík předvede všechny prvky kresby školní zralosti. Samostatně ne.

Honzík téměř vždy začíná komunikaci stejnými větami a slovními spojeními např.: „Autobus dvacetdvojka. Kde je Čenda?“ apod.

Ve speciálně pedagogické intervenci se náročně změnit po čase činnost, pomůcky či zadat nové úkoly. Ty Honzík odmítá a sám odchází z učebny. Při zvýšení nátlaku na práci se rozpláče nebo uteče. Je náročné ho k čemukoli motivovat (kromě malování čerta).

Metodika AAT u dětí se zdravotním postižením

Metoda AAT (Animal Assisted Therapy) je vedena odborníkem, který pracuje s dětmi se zdravotním postižením, např. speciálním pedagogem, psychologem, psychoterapeutem, sociálním pracovníkem, ergoterapeutem apod. Pes je zde v roli co-terapeuta. V rámci AAT jsou stanoveny cíle AAT u konkrétního klienta. AAT je dokumentována. AAT v Klubu Krteček je realizována speciálním pedagogem. Cíle AAT jsou

součástí individuálního plánu speciálně pedagogické intervence konkrétního klienta. V současné době probíhá AAT u dvou klientů.

Metodika AAT – Honzík

AAT probíhá ideálně jedenkrát týdně, případně jedenkrát za 14 dní dle situace, vždy za přítomnosti maminky. Co-terapeutem je dvouletý west highland white teriér Čenda. Výběr psa je pro Honzíka zásadní. Čenda je malý bílý pesík, kterého se Honzík ani na počátku nebál. Jinak si zachovává vůči psům odstup a respekt. Pamatuje si jména psů navštěvujících Klub Krteček v rámci AAA, ale nenavazuje s nimi tak jako s Čendou. V nepřítomnosti psa volíme fotografii, fotoalbum nebo si o Čendovi povídáme. Čendovu malou fotku má Honzík ve své průkazce na autobus. Tato fotografie je motivací např. pro přijetí změny. Honzík nemá rád například změnu čísla a trasy autobusu, ale s pomocí fotografie a tím, že „Čenda jede taky“, změnu přijme. Čenda s námi jezdí i na hipoterapii, což je pro Honzíka také silná motivace k další z metod zooterapie. Má osoba je pro Honzíka úzce spojena s Čendou.

Při canisterapii nedochází k užšímu tělesnému kontaktu se psem. Honzík Čendu slovně a gesty vítá. Pohladí ho však jen velmi krátce. Honzík se se psem nemazlí, nevyhledává tělesný kontakt.

Cíle AAT

- Zpočátku navázání komunikace a přijetí změny terapeuta.
- Motivace pro činnost. „Čenda se taky dívá, jak ti to jde, jak jsi šikovný.“ „Čenda by řekl...“ „Když to bude dobře, Čenda štěkne.“ apod.
- Motivace pro přijetí změny.
- Motivace pro účast na hipoterapii.
- Zvýšení slovní zásoby. Zvýšení motivace pro zahájení komunikace. Změna tématu stereotypní komunikace.
- Snaha o zopakování věty a větší důraz na výslovnost „Čenda ti nerozuměl, zkus to znovu.“
- Zapojení druhého do hry, prozatím psa.

Dosavadní výsledky

- Navázání nového vztahu, komunikace a přijetí nového terapeuta.
- Motivací pro činnost je co-terapeut pouze

do určité míry. Při tzv. „špatném dnu a špatném naladění Honzíka“ nepomůže ani Čenda. V tom případě terapeutickou jednotku přerušujeme a jdeme do herny změnit činnost (vždy kreslit), Čenda se přitom dívá. Někdy se podaří navázat opět komunikaci a vrátit se k úkolu.

- Motivace pro přijetí změny. Osvědčená je fotografie v průkazce i příslib přítomnosti Čendy.
- Ke zvýšení slovní zásoby došlo ve spojení s AAT o 9 slov týkajících se psa. Více se osvědčilo využití psa pro změnu tématu v komunikaci a pro navázání komunikace s terapeutem.
- Honzík je ochotný kvůli Čendovi i větu vícekrát zopakovat. Slovosled či použití slov nemění. V krajním případě, když není smyslu věty rozumět, přeloží maminka.
- Zapojení psa do hry je úspěšné; např. Čendovi čte, ukazuje mu pomůcky a hračky. Role prozatím druhému nedává, pouze předmětům a figurkám, např. „to je policajt, sanitka, zraněnej“ apod.

Problémy při aplikaci AAT

Psychický stav psa na jaře roku 2006 neumožňoval jeho intenzivní přítomnost. Částečně jsme nahradili fotografiemi, povídáním, ale Honzíkoví Čenda moc chyběl.

Dalším problémem byla častá nemocnost Honzíka a přesun AAT spíše do intervalu jedenkrát za dva týdny.

Občas se naskytla neočekávaná agresivní reakce vůči Čendovi a nevhodné použití síly vůči malému psovi, např. prudké pohlázení, kopnutí, vyrušení psa při odpočinku apod. Pro Honzíka je velmi těžké pochopit emoce a vžít se do pocitů druhých. Podle mého názoru chce Honzík zkusit, co to s Čendou udělá. Následuje vysvětlení, proč to nesmí dělat a jak se pes cítí, že pes ztrácí důvěru a je podlomeno jejich přátelství. Po dobu několika měsíců je Honzík s Čendou zadobře a pak přijde neočekávaná krátká agresivita bez plánovaného záměru, pravděpodobně afektivní reakce.

ZÁVĚR

Honzík je i nadále vytipován pro AAT. Dochází k revizi cílů se zaměřením na další rozvoj komunikace, socializace, hry a na nácvik udržení pozornosti. Rovněž je i nadále zapojen cíl zaměřený na motivaci k činnosti a k přijetí změn. Jedním z cílů pro terapeuta je zvýšená ochrana psa jako co-terapeuta a prevence přílišného stresu a zatížení psa. K dispozici je alternativní řešení terapeutických jednotek bez přítomnosti psa.

* Literatura dostupná u autora příspěvku

Zuzana Staffová
zuzka@egate.cz